

בס"ד, יום ראשון יט' כסלו תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת בבא בתרא קסו - קעב (38)

א. (1) מה דין שטר שכתוב בו כסף דינרים, או כסף דינרי, או כסף דינרים, או כסף דינרי, ומדוע? (2) מה דין שטר שכתוב בו זהב דינרי, או זהב דינרי, או זהב דינרי, או זהב דינרי, ומדוע? (3) מהיכן הוכיחו דשאני בין דינרי לדינרים? (4) מה דין אשה שהיו עליה חמש לירות ספק, ומה דינה בהיו עליה חמש לירות בודאי, ומדוע?

ב. (1) "ועמדו קונים בו ביום ברבעתים", באר מהו רבעתים!, ואיזה גירסא שללו התוס', ומדוע? ובאיזה אופן אפשר לקיים הגירסא? (2) "אם כן למה כתוב העליון", באר מאי קשיא למתניתין!, ומאי משנינן? (3) באיזה אופן אמרינן דאפשר ללמוד התחתון מן העליון? וכשאיך למידין, מה דינו? (4) מה דין שטר שכתוב בו קפל מלמעלה וספל מלמטה, ומדוע? ומה דין שטר שכתוב בו ספל מלמעלה וקפל מלמטה, ומדוע?

ג. (1) שטר שכתוב בו שית מאה וזוזא, מה דינו למסקנת הסוגיא? (2) איזה תקנות תיקן אביי כדי שלא יבואו לידי חשש זיוף? (3) מהם האופנים המוזכרים בסוגיא שעל ידם הכירו שהשטר מזויף? (4) אמאי כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו, ואמאי לא חיישינן ביה לקנוניא? (5) אמאי כותבין שובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה, ואמאי לא חיישינן ביה לקנוניא?

ד. 1) מה החשש בכתיבת גט לאיש באופן שלא מכירים את שמו, והאם סגי בהכרת שם האיש, ומדוע? 2) באר קושית הגמ' "וליוחש לשני יוסף בן שמעון", ומאי משנינן? 3) אדם שהגיע לעיר זה עתה, האם יכול לכתוב גט לאשתו, ומדוע?

ה. 1) מה דין צורבא מרבנן לענין הדין דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד? 2) מאי אתי מתניתין לאשמועינן בהא דהלווה נותן שכר השטר, ומאי קמ"ל בהא דהלוקח והחתן והאריס והקבלן נותנים שכר השטר? 3) מהו שטר בירורין דמתניתין, ומי נותן שכרו ומדוע? 4) מה דעת רב נחמן לענין אסמכתא (פרט), והיאך קיימא לן להלכה?

ו. 1) מי שנמחק שטר חובו, כיצד אפשר לקיים שטרו, ולענין מה מהני הקיום, ומה כותבים בקיום, ומי הם החתומים על הקיום? 2) שטר מחוק או קרוע, מה דינו? 3) בגוונא שאין כותבין שני שטרות, האם אף באופן שכותב שטר על המחוק ועדיו על הנייר אסור, ומדוע? 4) מי שאבד שטר חובו, האם כותבין לו שטר אחר, ומדוע?

ז. 1) מי שאבד שטר מכרו, האם אפשר לכתוב לו שטר אחר, ומדוע? 2) בגוונא שאף המוכר ואף הלוקח מחזיקין בשטר מכירה, ומביא המוכר ראיה שהלוקח מסר לו השטר, הדין עם מי, ומדוע? 3) למסקנת הגמ', אמאי קאמר רב ספרא דאין כותבין שני שטרות על שדה אחת? 4) "ולכתוב להאי שטרא מעליא ולכתוב תברא וכו'", מהו הנוסח שיכתבו בשובר?, והאם יש אופן שלא יועיל לכתוב שובר?

ח. (1) למסקנת הגמ', אמאי לא מהני לכתוב שטר עם שובר למי שאבד שטר שדהו?, והאם אף בהלוואה חיישונן להאי טעמא?, ואם לא חיישונן להאי טעמא, אמאי מי שאבד שטר חובו אין כותבין לו שטר עם שובר? (2) כיצד כותבין שטר בלא אחריות, והיאך קיימא לן? (3) הוכח במאי פליגי רשב"ג ורבנן גבי הנותן מתנה לחבירו והחזיר לו השטר, וכיצד קימא לן?

ט. (1) "הבא לידון בשטר וחזקה", באיזה שטר ובאיזה חזקה מיירי הכי? (2) "רשב"ג אומר בחזקה", האם כוונתו דרק בחזקה, או דאף בחזקה? (3) באיזה אופנים אין להעמיד את פלוגתת רבי ורשב"ג, ומדוע? (4) באיזה אופנים התבארה למסקנא פלוגתת רבי ורשב"ג?

י. (1) באר שאלת ר' אבא "ואף רבי לא אמר אלא לברר!", ומאי קמשני ר' יצחק נפחא "אנא נמי לברר קאמינא"? (2) "ר' יהודה אומר יחליף", באר מי יחליף, ואיזה זמן יכתבו בשטר החדש, (פרט לדעת רב נחמן ולדעת רב הונא!) (3) האם במי שנמחק שטר חובו דכותבין לו אחר, נמי דינו שווה למי שפרע מקצת חובו?

יא. (1) באר סברת רב לחלק בין בית דין לעדים!, ומהו לשון הגמ' "עדים שעשו שליחותן חוזרין ועושין"? ובאיזה אופן, אף רב מודה שעדים יכולים לכתוב? (2) מאי טעמא דר' יוסי דכותבין שובר? (3) היכי משכחת לה שטר שזמנו בשבת או בעשרה בתשרי, ומה דינו, ומדוע?

יב. 1) האם מאן דסבר דכתבינן שובר על שטר שנפרע מקצתו, יסבור דכותבין שובר אף על שטר שלא נפרע כלל, ומדוע? ומה דעת אביי בנידון?
2) במאי תליא הנידון האם שטר הלואה מאוחר כשר או פסול, ואמאי האידנא לכולי עלמא ראוי לפסול, ואמאי לא פסלינן? 3) מה דין שטר
מאוחר גבי מקח וממכר, ומדוע?

יג. 1) מהו שטרי אקניאתא, ומאי אמר בהו רבה בר רב שילא, ומדוע? 2) מה עדיף למלוה, שהלווה יכתוב לו שטר אחד של מאה, או שני שטרות
של חמישים? ומאי נפקא מינה בהא לדינא? 3) שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת, אמאי אין יכולים להוציא שטר חוב זה על זה, ואמאי
אין אחר יכול להוציא עליהם, ובאיזה אופן יכולים להוציא?

יד. 1) מה הדין בשטר שכתוב בו "אני פלוני בר פלוני לוייתי מנה ממך"? והאם היכא דידוע שהמחזיק בו לא קיבלו מהלווה, אלא מצאו, גם דינו
יהיה כן? 2) מה סבר ר' אלעזר בגט שאין בו זמן, והאם יש ענין לשיטתו לכתוב "גרשתיה היום", ומדוע? 3) מהיכן הוכיחו דלא חיישינן
לנפילה? 4) באר "לנפילה דחד לא חיישינן לנפילה דרבים חיישינן"!

בהצלחה!

תשובות למבחן בבא בתרא קסו קעב

א. (1) **כסף דינרים** אמרינן דכוונתו לשני דינרי כסף, משום דסתם דינרים של כסף משמע. **כסף דינרי**, כתבו התוס' דאף דינרי זהב משמע, מכל מקום כיון שהזכיר כסף, אמרינן דכוונתו לכסף. ועוד כתבו התוס' דאין זה דיבור ואין שום אדם כותב כן. אי נמי, הוי ספק ויחלוקו, וגם אי נימא דהמוציא מחבירו עליו הראיה, אי תפיס לא מפקינן מיניה. **כסף בדינרים**, כוונתו לגרוטאות של כסף בשווי שני דינרי כסף. **כסף בדינרי**, כוונתו לכסף בשווי של שני דינרי זהב, משום דסתם דינרי של זהב משמע.

(2) **זהב דינרין**, לדעת הרשב"ם כוונתו לזהב בשווי שני דינרי כסף, משום דסתם דינרין של כסף משמע. והתוס' כתבו, דכיון דהזכיר זהב על כרחך כוונתו לזהב. **זהב דינרי**, אמרינן דכוונתו לשני דינרים של זהב. **זהב בדינרין**, כוונתו לזהב בשווי שני דינרי כסף, משום דסתם דינרים של כסף משמע, והתוס' כתבו דמשמע הכי ומשמע הכי, ויד בעל השטר על התחתונה. **זהב בדינרי**, כוונתו לזהב פריכא בשווי שני דינרי זהב, משום דסתם דינרי זהב משמע.

(3) מדתניא דמעיקרא עמדו קינים בדינרי זהב ונשבע רשב"ג שיוחיל המחיר לדינרים. וכתבו התוס' דלגירסא זו לא משמע מידי, דהא יש לומר דמחמת הסמיכות נקט לזהב דינרי. וכתבו דצריך לגרוס בסיפא דינרים כסף, ומהא דגבי זהב נקט דינרי וגבי כסף נקט דינרים, משמע דסתם דינרי היינו זהב, וסתם דינרין היינו כסף. ואו דמעיקרא גרסינן בדינרי סתם.

(4) בחמש לידות ספק, כיון דחטאת העוף הבאה על הספק לקבורה אזלא, בקושי התיירו להביאה, ומשום הכי תביא רק אחת כדי להתירה מטומאתה ופטורה מן השאר. ובחמש לידות ודאיות, אם ילדה תוך מלאת נפטרת בקרבן אחד. אבל אם ילדה לאחר מלאת, מביאה קרבן אחד להתירה מידי טומאתה [ונחלקו ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי, האם רק אם תביא לשם האחרון תותר מטומאתה, או אף על כל אחד שתביא תותר]. והשאר עליה חובה. ורשב"ג סבר דאין השאר עליה חובה. ובתוס' הביאו גירסת ר"ת, דאף לרשב"ג השאר חובה.

ב. (1) רבעתים היינו רובע דינר. ושללו התוס' הגירסא רבעתיים, משום דמשמע ב' רבעים, ואילו בכריתות מוכח דמחיר קן הוא חד משיתסר ממחיר כבש שהוא בסלע, והיינו רביעית דינר שהם מ"ח פרוטות. אלא אם נאמר דרבעתיים היינו ב' רבעי חצי דינר. ואו דקאי אמחיר של ב' קינים.

(2) כיון דלומדים מהתחנות לברו, אמאי כופלין הדברים כגון השמות אף בתחילת השטר. ולגירסת רשב"ם משנינן, דבעינן להיכא דשכח הסופר תיבה אחת למטה, דאפשר ללמוד מלמלעה. ולגירסת התוס', בעינן להיכא דנמחקה אות אחת מן התחנות, דאפשר ללמוד מן העליון.

(3) לענין סכום ההלוואה, אין למידיים כלל, דהא העיקר הוא התחנות. אבל לענין השמות, שפיר למידיים מן העליון. אבל רק אות אחת לומדים, משום דבטפי פעמים שהוא כבר רוב השם, ורוב שם ודאי אי אפשר ללמוד. ולגירסת הרשב"ם דאיירי בשכח, ב' תיבות לא אמרינן דשכח, וילמדו מן התחנות. ולגירסת התוס' דאיירי בנמחק, כיון דאין ללמוד מן העליון, לא גבינן ביה כלל.

(4) קפל מלמלעה וספל מלמטה, הוא ספק האם יש לחוש דאף בתחנות היה כתוב קפל כהעליון, ורק זבוב חיסר רגלה של ק' ועשאה ס'. ופסק הרשב"ם דהמוציא מחבירו עליו הראיה, והכא כיון דהדין לא ידוע לא שייך למימר יחלוקו, ורק בספק היכי הוי מעשה יש לומר דיחלוקו. ואם למטה כתוב קפל, דאין לחוש לזבוב, אזלינן בתר התחנות דהא חזר בו מן העליון.

ג. (1) לדעת הרשב"ם, יד בעל השטר על התחתונה, ואין לו אלא שית מאה זווי וזווא. ולדעת ר"ח יד בעל השטר על התחתונה, ואין לו אלא מאה איסורי מדינה, שהם פלגא דזווי, וזווא.

(2) דהרוצה להראות כתב ידו בבית דין כדי שלא יצטרך לקיים חתימתו, יכתוב ברישא דמגילתא, כדי שלא יבא אחר ויכתוב בראשו שטר עם חתימת ידו. וכן שלא יכתוב תלת עד עשר בסוף שיטה, שמא יבוא לעשותו תלתין וכו', אלא יחזור כמה פעמים עדי דאיתרמי ליה באמצע שיטה.

3) באופן שיש רווח גדול בין אות ו' לתיבה שאחריה, וכן באופן שהאות ו' כתובה בצימצום בין ב' תיבות, דבאופנים אלו יש לחוש דהוסיף לאחר החתימה. וכן באופן שחתם אחד מקמיה חבריה, באופן דידוע דהשני גדול ממנו ולעולם אינו חותם לפניו.

4) כיון דלא בעינן לדעת האשה, כתבינן אף שלא בפניה, ולא חיישינן לקנוניא שיכתוב עתה ויתן לה רק אחר זמן ותתטרוף מזמן הכתוב בו, משום דלא מקדים איניש פורענותיה לנפשיה. ולמאן דאמר אין לו פירות משעה שנתן עיניו לגרשה, ניחא בפשיטות.

5) כיון דלאשה הוא חוב, ולבעל הוא זכות הרי זכין לאדם שלא בפניו. וליכא למיחש לקנוניא, משום דיכולה למחול לבעלה וכדשמואל. ואו משום דעידיו בחיתומיו זכין לו וכדאביי, ואו דאיירי בשטרי אקנייתא.

ד. 1) חיישינן שמא אין זה שמו וכוונתו ליתנו לאשה אחרת ותגבה כתובה. ואף אם מכיר שם האיש אכתי איכא למיחש שמא וכוונתו ליתנו לאשה אחרת דשם בעלה כשמו, והוסיפו התוס' דצריך לומר דאיירי בהוחזק. ולרשב"ם החשש שמא יגרשנה שלא כדין [ועיין ב"ח מהרש"ל ומהרש"א, אם וכוונתו להתיר אשתו שלא כדין, או להתיר אשת חבירו שלא כדין]. והתוס' ביארו, דהחשש הוא רק להגבותה כתובתה.

2) איירי בעיר שהוחזקו שם שני יוסף בן שמעון ושמות נשותיהן שוות. ואיירי אליבא דר"א דעדי מסירה כרתי ולא בעינן מוכח מתוך השטר, וכיון דכותבין לאיש אפילו אין אשתו עמו, יש לחוש שמא יתן אחר כך לאשת חבירו והעדים לא יתנו ליבם שמא אין זו אשתו. ומשינין דשני יוסף בן שמעון הדירים בעיר אחת אין מגרשין זה שלא בפני זה, ומעתה לעולם יחקרו הבית דין האם באמת היה במעמד שניהם או לאו, ובאופן זה ליכא למיחש שגירש אשת חבירו.

3) כיון דיש לחוש שמא אין זה שמו, ורק החזיק דכך הוא שמו כדי לגרש אשת חבירו, לדעת ר' זביד כיון דרמאי מחזיק ברמאותו עד ל' יום, עד ל' יום אינו יכול לגרש את אשתו. ולדעת אביי, אי קרו ליה בזה השם ועני, אין לחוש לרמאות, ואף תוך ל' יום יכול לגרשה.

ה. 1) אמרינן דלענין עדות הכרת אשה, כיון דאין דרכו לדקדק בנשים, אף אם אמר מעיקרא דזאת החתומה איננה זאת הבאה לפנינו, שפיר יכול לחזור בו. אבל אם מעיקרא דייק ואמר דידוע בבירור שזאת היא פלונית, שוב אינו חוזר בו.

2) מאי דתני דהלווה נותן שכר, היינו אף בשטר עיסקא דלאו כל הנאה שלו. והא דהלוקח נותן שכר, אתי לאשמועינן דאף במוכר שדהו מפני רעתה, כגון שיש בה מום גדול, או דרחוקה היא, נמי הנאת הלוקח היא והוא נותן השכר. ולענין חתן אשמועינן דאף בצורבא מרבנן, לא אמרינן דכל ההנאה של חמיו והוא נותן הכל. ולענין אריסות וקבלנות אתי לאשמועינן, דאף דעתה היא בורה, מכל מקום ההנאה היא שלו, והוא נותן השכר.

3) בבל תרגימו דהוא שטר טענתא, שכותבין טענות כל אחד ואחד כדי שלא יוכלו לחזור בהן. ור' ירמיה בר אבא אמר דהיינו שטר דכל אחד בורר לעצמו דיין. ולדעת רבנן כותבין לתרוויהו בשטר אחד ותרוויהו נותנים שכר. ולדעת רשב"ג יכול לכוף אחד את חבירו שכל אחד יכתוב שטר לעצמו, משום דיכול לומר לו דמית עלי כאריא ארבא, וכל שתראה אף זכותי עם זכותך, תריב עימי.

4) לגירסא דידן פסק ר' נחמן דאסמכתא קניא, והתוס' הוכיחו דעיקר הגירסא היא דרב נחמן סבר דאסמכתא לא קניא. אמנם כתבו דהני מילי היכי דלא תפיס, אבל בתפיס כגון בההיא דהלוה על שדהו ואמר דאם לא יפרע עד ג' שנים הרי היא שלו, סבר ר' נחמן דאסמכתא קניא עד שמניומי החזירו. ועוד כתבו התוס', דשאני התם דהתכוון ליתן לו השדה ולא התכוון רק להסמיכו כבסוגיין. ופסיק גמ', דאסמכתא לא קניא, והוסיף הרשב"ם, דאם קנו מיניה בבית דין חשוב וליכא אונס, שפיר קניא.

ו. 1) על ידי שיבואו עדים שראו השטר, ויעידו על כל מה שכתוב בו, ולדעת הרשב"ם הם כותבין וחותמין לו שטר שנמחק שטרו שהיה כתוב בו כך וכך ופלוני ופלוני עדיו. ולדעת התוס' הבית דין הם חותמין לו משום דרק הם

אלימי לאפקועי ממונא. ויהני האי שטר כדי לגבות ממשועבדים. והסתפקו התוס' האם צריך להזכיר בשטר אף את אלו המקיימים, כדי שיוכל לפוסלם.

2) שטר מחוק שרישומו ניכר, כשר. ושטר קרוע, אם נתקרקע מאיליו, כשר. ואם נקרע קרע של בית דין, והיינו שתי וערב, או דקרוע מקום התורף הזמן והעדים, פסול.

3) אם כתוב על מחק סתם, כשר, דהא אינו יכול לרמאות בו. אבל אם כתבו על מחק של אותו שטר, אין לכותבו, משום דאיכא למיחש שמא לא ימחקו הראשון כדבעי ויהיה רישומו ניכר, ואחר שיכתבו עליו שטר אחר, יגרר העליון עד שישאר רושם התחתון ניכר, ויגבה בו.

4) אם יש עדים שאבד לו השטר, שפיר כותבין לו דליכא למיחש למידי. אבל אם אין לו עדים, חיישינן שמא כלל לא אבד לו, או אבד לו בביתו (עיין מהרש"א), ויחזור וימצאנו, ועתה שיש בידו ב' שטרות יגבה ויחזור ויגבה.

ז. 1) לדעת רבנן אפשר לכתוב לו בלא אחריות, דבכהאי גוונא ליכא פסידא לא למוכר ולא ללקוחות. אבל רשב"ג סבר, דיש לחוש שמא החוזר השטר למוכר, ואותיות נקנות במסירה, ועתה שיהיה שטר נוסף ביד הלוקח, יאמר הלוקח דהשטר שביד המוכר הוא לא שטר המקח, אלא הוא מן השטרות שכתב המוכר שלא בפני הלוקח. ובאופן נוסף כתבו התוס', דאף אם יביא המוכר ראיה דהלוקח החזיר לו השטר, יאמר הלוקח דיש שטר נוסף בידו, וכל שלא החזיר כל השטרות, לא חזרה מכירתו.

2) לביאור הראשון בתוס', כל שיביא המוכר ראיה שנמסר לו השטר, הדין עמו. ולביאור השני בתוס', אף אם יביא ראיה אינו מועיל לו, כיון דאכתי יש שטר ביד הלוקח. אבל לרבנן דמסירת שטרות לא קניא, ורק אם יכתוב לו קני לך איהו וכל שיעבודיה קנה, ליכא מידי במה שיש אצל הלוקח שטר נוסף, דהא כבר הקנה הכל למוכר.

3) דחיישינן שמא יבא מערער בטענת אבות, ויחזור הלוקח על הלקוחות של המוכר על ידי שטר המכירה שבידו, ושוב יאמר למערער שיתן לו לשבת בקרקע עד שישתכח הענין ואז יחזור להוציאה מידו, ויטרוף הלקוחות על ידי השטר השני שבידו.

4) לרשב"ם כותבין בשובר שכל השטרות שיצאו על קרקע זו פסולין, מלבד זה היוצא בזמן פלוני שנכתב תחת הראשון שאבד. ולתוס' כותבין השטר החדש בזמן של היום, וכותבין בשובר דכל השטרות שלא יצאו ביום זה פסולין. וכל מה דשייך לכתוב שובר, היינו כשהמוכר לפנינו. אבל אם המוכר לא לפנינו, פשיטא דלא מהני על ידי שובר.

ח. 1) או משום דחיישינן לפירות שיאכל בין זמן טריפתו לבין זמן שיחזור הלוקח אצל המרא קמא ויראה שוברו. ואו דחיישינן ללוקח שלא באחריות, דהוא לא יחזור אצל המרא קמא ולא יראה השובר. ובהלוואה, למאן דאמר דכותבין שובר, אין לחוש להא, משום דאומר הלוקח, דכיון דזוזי הוא דמסיק ביה, שמא כבר פייסו הלווה, וכל שלא נתברר לו שלא פייסו הלווה, אין מניח לו לגבות קרקעו. ומכל מקום לא מהני לכתוב שטר עם שובר למי שטוען שאבד שטר חובו. כיון דחיישינן שהמלוה יפסיד מחמת השובר אף את ההלוואות האחרות שהלוה לו, דהא השובר פוסל כל השטרות, ונעלת דלת בפני לוויין.

2) למאן דאמר אחריות טעות סופר, צריך לכתוב להדיא דהאי שטר לא לגבות בו ממשועבדין ומבני חורין, ועשוי רק כדי שלא יכפור הלווה חובו. ולמאן דאמר דאחריות לאו טעות סופר, סגי שלא יכתוב האחריות בשטר, וקיימא לן דאחריות טעות סופר.

3) ליכא למימר דסבר רשב"ג דנעשה כאומר דכל זמן שהשטר בידך מתנתך קיימת, דאי הכי אף באבד ונגב אמרינן דבטלה מתנתו, והא לא מסתברא. אלא על כרחך דסבר רשב"ג דאותיות נקנות במסירה, ולהכי אם החזיר לו השטר, חזרה מתנתו. ורבנן סברו דאין אותיות נקנות במסירה. והרשב"ם פסק כרשב"ג דאותיות נקנות במסירה, וכדרכי וכאביי ורבא. אבל ר"ח פסק כרבנן דאין אותיות נקנות במסירה.

ט. 1) לאוקימתא דרב דימי, איירי בשטר שלא נכתב על שמו, אלא נכתב על שם המוכר, וחזקה איירי בחזקת קנין. ולאוקימתא דאביי, איירי בשטר שחתום עליו קרוב או פסול, וחזקה איירי בחזקת קנין. ולאוקימתא דרב אבינא,

איירי בשטר ללא עדים, וחזקה איירי בחזקת קנין. ולתרי איבעית אימא דמסקינן, איירי בשטר כשר, אלא דטוען המערער שמעולם לא מסרו, וחזקה איירי בחזקת ג' שנים.

(2) לג' האוקימתות הראשונות דלרשב"ג השטר פסול, רק חזקה מהני. ולאוקימתא דנחלקו במודה בשטר שכתבו, וכן לאוקימתא דנחלקו בצריך לבר, סבר רשב"ג דמהני או שטר או חזקה.

(3) ליכא למימר דנחלקו באותיות נקנות במסירה, דרשב"ג סבר דאין נקנות ומשום הכי לא מהני שטר, דהא על כרחך דסבר רשב"ג דאותיות נקנות במסירה, כדחזינן מהא דאם החזיר שטרו חזרה מתנתו. וכן ליכא למימר דנחלקו בנמצא אחד קרוב או פסול האם עדי מסירה כרתי או עדי חתימה כרתי, דהא מודה ר"א במוזיף מתוכו.

(4) או דאיירי בשטר שאין עליו עדים, ונחלקו האם עדי חתימה כרתי או עדי מסירה כרתי. [ואף דאמרינן בגיטין דסבר רשב"ג כר"א, היינו דווקא בגיטין ולא בשאר שטרות]. או דנחלקו במודה בשטר שכתבו האם צריך לקיימו או לאו, ולהאי אוקימתא אמרינן איפוך כדי שלא יסתור מההיא דשנים אדוקין בשטר דשמעינן להו איפכא. ואו דנחלקו בהיכא דטען טענה שאינה צריכה, האם צריך לברר דבריו או לאו.

י. (1) ביאר הרשב"ם, דכיון דמאי דאמר רבי הוא רק כדי לברר, אבל מן הדין ודאי דחזקה מהניא, מסתברא דהלכה כרשב"ג דאין צריך לברר, וקמשני ליה דאנא כרבי סבירא לי דצריך לברר, ואם לא בירר הפסיד. והתוס' ביארו, דכיון דאף רבי קאמר רק לברר, מסתברא שאם לא מצא לברר, אין לפוסלו ולא יפסיד. וקמשני ליה דאנא נמי לברר קאמינא, ואם לא מצא לברר לא הפסיד.

(2) בברייתא מבואר דהעדים הם הכותבין וכותבין לו מזמן ראשון. ור' נחמן סבר בדעת רב, דר' יהודה מזמן שני קאמר בין נעשה על ידי עדים ובין נעשה עלידי בית דין, ואיהו פליג דהיכא דנעשה על ידי בית דין כותבין מזמן ראשון. ובאופן נוסף כתבו התוס', דסבר רב נחמן בדעת ר' יהודה אליבא דרב, דאם נעשה על ידי עדים, כותבין זמן שני, ואם נעשה על ידי בית דין כותבין מזמן ראשון, ואיהו פליג וסבר דעל ידי עדים לעולם אין כותבין (ועיין מהרש"א).

(3) לתירוץ הראשון בתוס', אף בנמחק שטר חובו כותבין לו רק מזמן שני, ומכל מקום בעינן בית דין, כיון דלכתוב שטר הוא חובתו של לוה, דאף אי נימא דאין בדעתו לכפור, ואף ליכא פסידא דלקוחות משום דקלא אית ליה, מכל מקום כשיש שטר ביד המלוה חושש הלווה שמא כשיפרע לו חובו ישתמט מליתן לו השטר, ויחזור ויגבה הימנו פעם נוספת. ולתירוץ השני בתוס', כיון דנעשה על ידי בית דין לא חיישינן שיחליפו בשטר מוקדם, ושרי לכתוב מזמן ראשון.

יא. (1) בית דין אלימי לאפקועי ממונא משום דהפקר בית דין הפקר [כדילפינן מאלה הנחלות], אבל עדים אין להם כח לשעבד ממונו. ומאי דאמרינן עדים שעשו שליחותן וכו', ביאר הרשב"ם, דאחר דכבר חתמו פעם אחת, אינם יכולים לחתום פעם נוספת, והתוס' ביארו, דהוא בתמיהה, דכי משום דחתמו פעם אחת ונשתעבד ממונו, יכולים לחתום פעם נוספת, ואין להם לחתום מזמן ראשון דאתי לאחלופי במוקדם. ובגוונא שלא חל שיעבוד על ידי השטר, כגון שטר מתנה, או שטר מכירה בלא אחריות, אף רב מודה דכותבין וחוזרין וכותבין.

(2) כדי לכופף הלווה לשלם חובו, דיתייירא שמא לאחר זמן יטרוף ממנו המלוה את כל חובו. וכן כדי שיוכל לגבות חובו מזמן ראשון [ובהא מספקא לר' יוסי אם פליג עליה ר' יהודה אי לאו].

(3) הרשב"ם ביאר, דכתבו בו תאריך בשנת חמה. והתוס' ביארו, דלענין שבת איירי דכתב תאריך שנת לבנה והרי הוא שבת, וצריך לומר דאיירי אחר רובו של חודש דליכא למימר דלא ידע בקיבועא דירחא. ולענין יום כיפור איירי, דכתב יום פלוני בשבוע השני של תשרי, וכיון דהאי שטרא ודאי לא נכתב בתאריך הכתוב בו, אמרינן דמסתמא מאוחר הוא, דהא סתם שטר בחזקת כשרות קאי וכדאמר ריש לקיש דעדים החתומים על השטר כנחקרה עדותן. וכיון דידוע דמאוחר הוא, אף ר' יוסי דבעלמא פסל שטר מאוחר, הכא הכשיר. והביא הרשב"ם דיש מפרשים דר' יוסי מודה רק אם כתבו בו בהדיא דהזקקנו לעונתו של שטר ונמצא בשבת, אך דחה דבריהם.

יב. (1) לדעת רב הונא בריה דרב יהושע, דווקא היכא דפרע מקצת חובו כתבינן שובר, אבל אם אבד שטרו איהו דאפסיד אנפשיה ולא כתבינן. ומסקינן דאף בהא כתבינן, ואף דיצטרך הלווה לשמור שוברו מפני העכברים, לא חיישנן בהא משום דעבד לווה לאיש מלוה, ואין להפסיד למלוה משום הא. ואף דבסוגיין פריך אביי "ויאכל הלה וחדי", מכל מקום לבתר דשמעה מרבא סברה.

(2) אי כתבינן שובר, שטר מאוחר פסול משום דחיישינן שמא יאמר דאבד שטרו ויכתבו עליו שובר, ואחר זמן יאמר שהלווה פעם נוספת בזמן הכתוב בשטר. אבל אי לא כתבינן שובר, ליכא למיחש למידי, דהא כל שלא יחזיר שטרו, לא יפרע חובו. והאידינא דכותבין שובר, לכאורה ראוי לפסול שטר מאוחר, אלא כיון דתיקנו שיפרשו בשטר שזמנו מאוחר, וכן תיקנו שיפרשו בשובר דנכתב על השטר המאוחר, או דיכתוב השובר ללא זמן, ליכא למיחש למידי, ואם לא עביד הכי איהו דאפסיד אנפשיה.

(3) במקח וממכר כולי עלמא מודו דשטר מאוחר פסול, משום דיש לחוש שמא חזר ומכרו לו, וישאיר השטר בידו, ולאחר זמן יאמר שחזר וקנאה בתאריך הכתוב בשטר, והכא ליכא למימר דאין כותבין שובר, דהא אם המוכר לא מתרצה ללוקחה עם השובר, אין שום ענין ללוקח למוכרה לו.

יג. (1) הרשב"ם ביאר, דהיינו שטרי מתנות שאין בהן אחריות, או שטרי מקח וממכר שאף בלא השטר איכא אחריות נכסים, משום דאף על ידי העדים גרידא יש קול. ואמר רבה בר שילא דאם יודעים הזמן שקנו, יכתבו זה הזמן. אבל אם אינם יודעים, יכתבו הזמן של היום, דאי לאו הכי מתחזי כשיקרא. וכתב הרשב"ם בשם ר"ח, דלרבה בר שילא, הוא הדין בשטרי הלוואה, אם קנו מידו הוי כשאר שטרי אקנייתא.

(2) מחד גיסא עדיף שטר של מאה, דעתה אם יפרע הלווה רק מקצתו, יוכל לכופו לפרוע השאר מחשש שמא יחזור המלוה ויתבע כולו. ומאידך, עדיף ליה שני שטרות של חמישים, דאי יפרע מקצת בשטר של מאה, דינו כפוגם שטרו שצריך שבועה. ומשום הכי אמרינן, דלעולם אין לשנות השטר מכפי שנכתב.

(3) זה על זה אינם יכולים להוציא, משום דיכול לטעון דהאי שטר הוא שטר שהחזירו לו מחמת דפרע חובו, ואינו כלל שטר הלוואה שלוהו הימנו. [אמנם לקמן קעג. מבואר טעם אחר]. ואינם מוציאין על אחרים, משום דכל אחד יכול לדחותו אצל חברו. אלא אם כן יש להם עדים, או דכתבו סימן בשטר.

יד. (1) רב הונא אמר דממך אפילו מריש גלותא משמע. וביארו הרשב"ם והתוס', דכוונתו דאין להוכיח כלום מהשטר, דשמא לאחר נכתב. אמנם הרשב"ם הביא פירוש נוסף, דכוונת רב הונא דאדרבה אמרינן דנכתב עבור האוחז בו. ורבה אמר דממך משמע שפיר מאותו האוחז בו. ולרשב"ם היינו דלא חיישינן שמאחר נפל. והתוס' פירשו, דכוונתו שיהיה של האוחז בו ואפילו מעולם לא הלווה לו [ואיירי או בשטרי אקנייתא, או כדעת ר"ת דיכול לשעבד עצמו אפילו בלא הלוואה, על ידי שיכתוב אני חייב לך]. ואביי הסיק דחיישינן לנפילה. ולדעת התוס' סבר נמי דממך לא משמע ממי שאוחז בו ואפילו לא הלווהו.

(2) כיון דעדי מסירה כרתי והם המעידים על השטר, שפיר כשר אף דאין בו זמן. ואמרינן בברייתא דאבא שאול אמר דבעינן נמי שיכתוב "גרשתיה היום", ולדעת אביי סבר אבא שאול כ"א, וביאר הרשב"ם דבעינן ידיים מוכיחות שכוונתו לגרשה היום מזמן נתינת הגט. והתוס' כתבו דלא בעינן לידיים מוכיחות, ורק היכא דעביד תנאי בעינן שיאמר גרשתיה היום, דאם יתקיים התנאי הרי היא מגורשת מהיום.

(3) מהא דמבואר במתניתין דשני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת אינם יכולים להוציא שטר חוב על אחרים, ומשמע דאילו על אחרים שפיר מוציאין, ואי חיישינן לנפילה, נימא דשל חברו הוא.

(4) לדעת הרשב"ם היינו דחיישינן רק למציאת רבים, אבל למציאה של אחד מסוים לא חיישינן. ובשם ר"ח פירש, דאם נפל מאחד היה צועק ומדלא צעק מוכח דלא נפל ממנו, אבל בנפילה מרבים דלא ידעינן ממי נפל ליכא ראייה. והתוס' פירשו, דמאדם מסוים ליכא לתלות שנפל. אבל מרבים שפיר יש לתלות שנפל.